

Merknadsskjema - planoppstart og offentlig ettersyn av forslag til planprogram

Plannavn	gnr. 164 bnr. 3 mfl., Dokken, nybygg Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet
Arealplan- ID	71350000
Saksnummer	
Utarbeidet av	Kai Lande/ Gislunn Halfdanardottir/Aasne Haug
Sist revidert	12.01.2026

Nr.	Avsender	Hovedpunkt i merknad/uttale	Forslagsstillers kommentar
	Private merknader		
P1	Falcogaarden, O.J. Brochs gate 16. gnr 164/235, 236 og 1463 01.02.2024	Ønsker at plangrensen justeres slik at deres eiendom holdes utenfor. Ønsker informasjon om hvorfor deler av deres eiendom er inkludert og ønsker å medvirke i det videre arbeidet.	Eiendommene gnr164/235, 236 og 1463 ligger ikke innenfor plangrensen til detaljreguleringen. Områdeplanen er mer relevant for eier av denne eiendommen.
P2	Frydenbø eiendom, Damsgårdsveien 131 og 135, 05.02.24 05.02.2024	Har innspill til landingspunkt bybane og gang/sykkelbro på Laksevågside, der de eier flere eiendommer.	Landingspunkt på Laksevågside vil ikke bli vurdert i detaljreguleringen. Dette blir håndtert i KDP vest.
P3	Norwegian Film, 06.02.2024	Kunnskap og formidling er sentralt i utviklingen av havbyen, havbydelen og ikke minst for Verdenshavsenteret O på Havnelageret. Norwegian Film mener derfor at et Verdenshavsenter på Havnelageret også kan inneholde filmproduksjonslokaler for film om havet.	Verdenshavsenteret/Havnelageret var med når planprogram og utredninger av alternativer ihht planprogrammet, men etter dette er de ikke lenger en del av detaljreguleringen. Områdeplanen regulerer Havnelageret og mulig plassering for akvarie/verdenshavsenter.
P4	Malin Lennström-Örtwall Billedkunstner & gartner Bergen ateliergruppe, 06.02.2024	<ul style="list-style-type: none"> • Planprogram og planforslag bør inkludere fokus på kultur, kunst- og kulturaktører • Havnelageret huser i dag et flertall kunstnere, musikere og kulturarbeidere. Kan det skapes plass for at disse blir værende i bygget? 	Verdenshavsenteret/Havnelageret var med når planprogram og utredninger av alternativer ihht planprogrammet, men etter dette er de ikke lenger en del av detaljreguleringen. Områdeplanen regulerer Havnelageret.

P5	Framtidshavet, 31.01.2024	Innspill i hovedsak rettet mot Verdenshavsenteret. Positiv til VHS i Havnelageret. De ser for seg utstillinger, folkelaboratorier, undervisningssaler, restaureringsprogrammer for dyr og fisk med mer.	Verdenshavsenteret/Havnelageret var med når planprogram og utredninger av alternativer ihht planprogrammet, men etter dette er de ikke lenger en del av detaljreguleringen. Områdeplanen regulerer Havnelageret og mulig plassering for akvarie/verdenshavsenter.
P6	One Ocean Havbyen Bergen, 01.02.2024	Innspill i hovedsak rettet mot Verdenshavsenteret. Positiv til VHS i Havnelageret. Ønsker å etablere et visningscenter for næringslivet i VHS, hvor næringsaktører fra marin - og maritim sektor kan samhandle, vise teknologi og løsninger.	Verdenshavsenteret/Havnelageret var med når planprogram og utredninger av alternativer ihht planprogrammet, men etter dette er de ikke lenger en del av detaljreguleringen. Områdeplanen regulerer Havnelageret og mulig plassering for akvarie/verdenshavsenter.
P7	Sabine Popp, Dokkeskjærskaien 1 (havnelageret), 09.02.2024	Ønsker status «berørt» som bruker av havnelageret, bekymret for massive bygg, ønsker arkitektonisk gjennomtrengelighet. Ønsker at <i>Bergen kommunes kunstplan for det profesjonelle feltet 2018-2028</i> skal legges til blant førende planer/strategier, der det bl.a. står at det skal satses på gode produksjonslokaler for å sikre en nyskapende kunstproduksjon nå og i fremtiden.	Verdenshavsenteret/Havnelageret var med når planprogram og utredninger av alternativer ihht planprogrammet, men etter dette er de ikke lenger en del av detaljreguleringen. Områdeplanen regulerer Havnelageret og mulig plassering for akvarie/verdenshavsenter.

P8	Warren Sylvester Eversley, 22.01.2024	Innspill til energiforsyning. UiB og Media City Center utnytter sjøvann fra Puddefjorden til fjernkjøling og bygningsoppvarming på Nygårdshøyden samt marin forskning på Marineholmen (UiB). Ser det som fordelaktig å koble seg til / utvide eksisterende nett for eventuelle nybygg i Dokken området. Slik infrastruktur må prosjekteres og plasseres tidlig i utviklingsfasen da det vil ha store innvirkning på utnyttelse av tomten (rørene og pumpestasjoner vil påvirke EMC forholdene samt at de vil vanskelig la seg flyttes på ved en senere utbygging av Bybanen vestover.	Innspillet er tatt til orientering. Det er per i dag ikke avklart hvilket energiforsyningskonsept som skal gjelde for Dokken. VA-rammeplan viser aktuelt punkt for eventuell tilknytning til framtidig fjernvarmenett som planlegges helhetlig for området i forbindelse med områderegulering.
	<u>Høringsinstanser:</u>		
1	Bergen næringsråd, 06.02.2024	Ønsker en effektiv planprosess for å skape «one Ocean havbyen». Positiv til etablering av Havforskningsintituttet og Fiskeridirektoratet og at de samlokaliseres på Dokken, noe de mener har stor samfunnsmessig betydning.	Innspillet er tatt til orientering.
2	Bergen Rødt, 06.02.2024	Ønsker HIFI og VHS velkommen, fokus på boligspørsmål og offentlig eierskap til allment tilgjengelige byrom.	Innspillet er sendt likelydende til detaljreguleringen og områdereguleringen. Tema bolig er kun aktuelt for områdereguleringen. For øvrig er innspillet tatt til orientering

3	Bergen Vann, 06.02.2024	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bergen vann foreslår flere suppleringer av planprogrammet på tema VA-infrastruktur, kapasitet, forsyningsikkerhet, vannmiljø, vannkvalitet og anleggsfasen. 2. Det må utredes hvilke føringer drift av VA-anlegg vil få på lokalisering av de nye bybanetraseene (nødvendig avstand til bygg og ledningsnett). 3. Det må i reguleringsbestemmelsene stilles krav om at VA-rammeplanen følges i det videre planarbeidet. 4. Ber om at VA-rammeplanen sendes direkte til Bergen Vann for uttalelse. Komplette VA-rammeplan skal vedlegges planforslaget til 1. gangs behandling. 5. Er opptatt av å få medvirke gjennom hele planfasen og ønsker et snarlig møte. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Planprogrammet er supplert med flere av punktene. Noen av punktene som foreslås er svært detaljerte og vil følges opp i planarbeidet, men er ikke beskrevet i detalj i planprogrammet. 2. Dette anses i hovedsak et tema for områdereguleringen, men vil samordnes mellom planene. 3. Krav vil innarbeides i bestemmelsene i dialog med aktuelle myndigheter. 4. VA-rammeplan er oversendt Bergen vann for uttalelse. 5. Det er i planarbeidet fram mot oversendelse av planforslag til behandling gjennomført flere møter med Bergen vann.
---	----------------------------	--	--

4	Bergen brannvesen, 08.01.2024	Bergen brannvesen forutsetter at planområdet tilrettelegges for brannvesenets kjøretøy, samt tilstrekkelig slokkevannkapasitet. Tilkomst for brannvesenet må ikke forringes til eksisterende bebyggelse i og rundt planområdet. Viktig at rømning opprettholdes i byggeperioden, samt tilgang for redningsinnsats.	Innspillet er tatt til orientering. Krav til brannvannskapasitet og brannvannuttak inngår i VA-rammeplan. Reguleringsbestemmelser setter krav til plan for håndtering av bygge- og anleggsfasen inkludert framkommelighet for utrykningskjøretøy, utomhusplan ved søknad om tiltak som viser plass til brannoppstilling og dimensjoneringskrav for kjøreatkomst rundt byggene.
---	----------------------------------	--	---

5	Byantikvaren, 31.01.2024	<ol style="list-style-type: none"> 1. Positiv til planarbeid knyttet til videreføring av den historiske havnebyen 2. Viser til Bergen kommunes kulturmiljøplan fra 2021 3. Uheldig at ingen av utredningsalternativene viser helt eller delvis bevaring av skur 22 og 23. De er forutsatt fjernet uten at det er gjort kulturmiljøfaglige og andre utredninger. 4. I tillegg til kulturminnegrunnlaget for Nøstebukten, Dokken og Møhlenpriskaien som ble utarbeidet av Byantikvaren i 2021, samt kulturminnestrategien fra 2019 og Kulturmiljøplanen fra 2021 må det utarbeides ytterligere analyser og vurderinger av kulturmiljøene i planområdet og omkringliggende kulturmiljøet. Som en del av kulturminnegrunnlaget ble det laget et kart som viser Bygninger med historisk interesse og ulik grad av verneverdi. I dette dokumentet er det markert en rekke bygningene som er vurdert til å ha kulturmiljøverdi. Innenfor planområdet gjelder dette skur 22, skur 23, Havnelageret og Gassverket. Planprogrammet omtaler i 4.34. bare Havnelageret og skur 23. 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Kulturmiljøplan Bergen, «Identitet med særpreg», 2021 - 2025 er benyttet som kunnskapsgrunnlag. 3. Det er en forutsetning for planarbeidet at tomten kan brukes til etablering av nybygg for HI og Fdir. Dette er også i tråd med Arealstrategien og områdereguleringen. Kulturminnefaglig vurdering er gjort ifm. KU kulturminner og kulturminnedokumentasjon ihht byantikvarens mal. 4. Punktet tas til følge, supplerende analyser og vurderinger av kulturmiljøene og omtale av skur 22 ble presisert i planprogrammet. 5. Punktet tas til følge og planprogrammet kap. 5.4.2 ble supplert. 6. Tas til orientering. 7. I dialogmøte 5. mars ble det utdypet at byantikvaren mener at Laksevågsiden må inkluderes i influensområdet, og at det slik kan være de samme som er listet opp under Fjernvirkning i tema Landskap/Bylandskap. Influensområdet er drøftet og avklart med Byantikvaren. 8. Gjennomføring av prosjektet forutsetter riving av to eksisterende bygg innenfor planområdet før byggetiltak påbegynnes.
---	-----------------------------	--	--

		<p>Vi ber derfor om at i det videre arbeidet at alle bygningene blir omtalt og vurdert.</p> <p>5. Planprogrammet beskriver de viktigste landskapstrekkene som kan bli påvirket av planen. Det kommer ikke klart fram at dette også er en viktig del av kulturmiljøet til denne delen av Bergen. Utviklingen på Dokken kan medføre store fysiske og visuelle endringer for både fjord- og bylandskapet og særlig kunne endre den visuelle opplevelsen og landskapskarakteren til Puddefjorden og forholdet til Nordnes, Sydnes, Laksevåg og Byfjorden. Vi ber derfor om at konsekvens for kulturmiljøverdiene i den store skalaen blir vurdert.</p> <p>6. Byantikvaren støtter at KU for miljøtema gjøres etter M-1941, og er positive til at Byantikvaren blir med så tidlig som mulig for sitt fagfelt.</p> <p>7. Det er ikke vist forslag konkret utstrekning av influensområde i planprogram. Vi ber om dialog rundt dette slik at undersøkelsesområdet settes stort nok til at konsekvensene for det omkringliggende kulturmiljøet blir belyst.</p>	
--	--	---	--

		8. Ber om at konsekvensutredningen belyser problemstillinger knyttet til ulike faser og midlertid bruk.	
--	--	---	--

6	Bymiljøetaten, 07.02.2024	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utforming av sjøfront må sees i sammenheng med strandpromenade og broforbindelse til Damsgård. 2. Området må tilføres nye og forbedrede brukskvaliteter i tråd med KPA 2018. 3. Foreslått bebyggelsesstruktur bryter med kvartalslengde og målsetting om finmasket gangnett i henhold til KPA 2018, arealstrategi for Dokken og Sjøfrontstrategien. 4. Det må tilrettelegges for en attraktiv, logisk og lett lesbar ferdsel forbi tidsvis avstengt kaiareal. 5. Når kaien er åpen må arealet kunne oppleves som en naturlig og attraktiv del av den offentlige sjøfronten, og ikke som et havneareal. 6. Det må komme tydelig frem hvilken påvirkning aktiviteter og bruk av småbåthavn og testbasseng kan ha på tilgjengelighet og attraktivitet langs sjøfronten. 7. Området har et stort potensial for nye flerfunksjonelle blågrønne strukturer. 8. Eventuelle hekkelokaliteter på tak bør kartlegges, og eventuelle funn må hensyntas i videre planlegging og i anleggsfase. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utforming av sjøfront inkluderer deler av havnepromenaden. Broforbindelse til Damgård inngår i KDP vest. 2. Tatt til orientering og er jobbet med i prosjektutviklingen. 3. Bebyggelsesstruktur bryter med kvartalslengde i KPA. Det gjør også områdeplanen, men nybygg for HI/Fdir er et langt bygg og det er jobbet med tiltak for å bryte ned lange fasader. Utredet i rapport om arkitektur og byform, og redegjort for i planbeskrivelse og formingsveileder. 4-6. Passasje langs kai kan i kortere perioder være avstengt for allmenheten, f.eks i forbindelse med lasting eller lossing. I slike situasjoner kan det også være økt intern trafikk til og fra kai med frakt av utstyr mv. Avstengning av passasje langs kai kan dermed også omfatte andre deler av utomhusarealer rundt byggene til HI/Fdir, men dette vil kunne variere og virksomheten må gjøre nødvendige vurderinger for å ivareta nødvendige sikkerhetskrav til arbeidstakere og tredjeperson. Det foreslås i planforslaget at utomhusplan i forbindelse
---	------------------------------	--	---

		<p>9. Planområdet må inkludere adkomst fra overordnet vegnett. Planavgrensningen samsvarer ikke med mobilitetskartet fra arealstrategien for Dokken.</p> <p>10. Offentlig trafiksikker og helhetlig påkobling for kjørende, gående, og syklende til området, inkludert midlertidig anleggsområde, bør ivaretas i detaljreguleringsplanen.</p> <p>11. Det er viktig å sikre offentlig påkobling av broer på Laksevågsiden.</p> <p>12. Det bør settes av tilstrekkelig areal til åpen overvannshåndtering og rensing av overflatevann fra veganlegget.</p> <p>13. Det bør foreligge en godkjent områdeplan for transformasjonsområdet på Dokken før det vedtas en detaljreguleringsplan for en del av området.</p> <p>14. Transportbehovet må utredes, og det må belyses hvilke konsekvenser utbyggingen får for gående, syklende og kjørende trafikk i området.</p> <p>15. Det må utredes muligheter alternative former for varelevering/trafikk for å redusere antall kjøretøy i området, herunder muligheter for etablere mobilitetshub.</p>	<p>med søknad om tiltak skal vise tilrettelegging for trygge og attraktive ferdselsruter i de tilfeller hvor kaiarealet er stengt for passasje. Forholdet mellom testbasseng/småbåthavn og tilgjengelighet/attraktivitet er utredet ihht planprogram og redegjort for i rapport om friluftsliv. Prinsipper for utforming er vist i formingsveileder.</p> <p>7 Planforslaget sikrer noe ny vegetasjon. Områdeplanen planlegger for de gjennomgående blågrønne strukturene i den nye bydelen.</p> <p>8 Hekkelokaliteter er kartlagt i utredning naturmangfold.</p> <p>9-10. Utredning av forhold til overordnet veinett og trafiksikkerhet er utført ihht kap. 5.5.7 i planprogrammet. Det er avklart med PBE og ORP at planavgrensning er tilstrekkelig og at sikring av forbindelser til omkringliggende byområder tas i ORP. Planforslaget regulerer midlertidig adkomst for alle trafikkantgrupper.</p> <p>11. Må ivaretas av områderegulering for Laksevåg.</p> <p>12. Det er presisert i 5.5.8 i planprogrammet at overvannshåndtering skal være åpen og</p>
--	--	---	--

		<p>16. Renovasjonsløsninger må utredes tidlig i planprosessen. Det må planlegges for et stasjonært avfallssug.</p> <p>17. Det må vurderes renovasjonsløsninger som kan inngå i en felles fremtidig løsning for hele Dokken-området. Det må undersøkes om det er mulig å koble seg til eksisterende nett og terminal, samt avklare mulighetene for samarbeid med nærliggende prosjekter.</p>	<p>ivareta rensning av veivann. Det er områdeplanen som setter føringer for de overordnede overvannsprinsippene for Dokken.</p> <p>13. Mulighet for vedtak av detaljregulering før områderegulering må kunne skje, etter gitte vilkår.</p> <p>14. Er utredet ihht kap 5.5.7 i planprogrammet.</p> <p>15. Planprogrammets kap 5.6.4 ble supplert med omtale av potensial for å kunne benytte alternative former for varelevering/trafikk. Ansvar for utredning av etablering av mobilitetshub må ligge hos ORP.</p> <p>16-17. Renovasjonkonsept for Dokken sør avklares i forbindelse med områderegulering. Dersom det etableres avfallssug er byggene planlagt tilknyttet dette.</p>
7	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (dsb), 20.12.2024	Automatisk tilbakemelding	Innspillet er tatt til orientering.

8	Dokken Utvikling as, 02.02.2024	<p><u>Generelt:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Viktig med fokus på bygget i byen, og hva man tilbyr befolkningen. 2. Bygget bør utformes på en slik måte at det virker åpent, inviterende og har utadrettede førsteetasjefunksjoner 3. Savner en klarere miljøambisjon for prosjektet. <p><u>Havnelageret:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Det må gjerne utarbeides to alternative planforslag for Havnelageret, men valget av alternativ må ikke knyttes til valg av alternativ/konsept for HI/FDIR 5. Det er for begrenset at planprogrammet kun er knyttet til Akvariet / Verdenshavsenteret, siden denne bruken ikke er avklart. 6. Planarbeidet og konsekvensutredningsprogrammet må ha et videre og mer generisk formål enn bare Akvarie/Verdenshavsenter, og DUAS ber om at <ol style="list-style-type: none"> a. formålet angis til å gi nødvendig fleksibilitet (bebyggelse og anlegg, herunder arealer for sentrumsformål, b. forretning, offentlig eller privat tjenesteyting eller næringsbebyggelse). 	<p>1-2. Det er lagt stor vekt på tilpasning til byen i planforslaget, selv om funksjonene delvis gir strenge føringer for eksempel med tanke på skjerming av innsyn og kontrollerte lysforhold.</p> <p>3. Tas til orientering. Prosjektets samfunns- og effekt mål skal bygge opp under bærekraftsmål (økonomiske-, samfunns- og miljømål) blant annet ved at prosjektet skal tilrettelegge for en bærekraftig forvaltning av marine ressurser, etablering av gode arbeidsplasser, fleksible og kostnadseffektive fasiliteter og attraktive lokaler med attraktiv beliggenhet.</p> <p>4. Det vil kun utarbeides ett planforslag. Utredningsalternativene for Havnelageret og for HI/FDIR er uavhengige av hverandre. Alternativene har som hensikt å utrede ulike potensielle utstrekninger av bebyggelsen og varianter av fotavtrykk og høyder, slik at positive og negative konsekvenser av disse kan vurderes mot hverandre. Utredningene vil gi innspill til prosjektutviklingen, og planforslaget kan bygge på elementer fra begge alternativ eller andre løsninger basert på innspill fra utredningene.</p>
---	------------------------------------	--	---

		<p>7. Dersom prosjektet med flytting av akvarie til Dokken og detaljeringen av dette prosjektet ikke er tilstrekkelig for en god detaljregulering bør man</p> <ul style="list-style-type: none"> c. underveis vurdere om planområdet for HI/FDIR bør innskrenkes til kun å ivareta dennes funksjoner, samt d. eventuelle fellesfunksjoner (sjøvannsledning?) som bør sikres for et eventuelt senere felles prosjekt med HI/FDIR og Akvariet. <p>8. Medvirkning må utvides mtp annen bruk av Havnelageret enn Verdenshavsenter.</p> <p>9. Viktig å redegjøre for fordelene ved felles lokalisering av de to prosjektene i det videre planarbeidet.</p>	<p>5-6. Utredningene vil ta utgangspunktet i Verdenshavsenteret i Havnelageret, men vil også, gjennom dette, belyse forhold som vil gjelde flere potensielle bruksområder innenfor offentlig eller privat tjenesteyting (allmenntilgjengelig formål/kultur), med tilsvarende arealbehov og sammenlignbar funksjon, og behov knyttet til trafikk/adkomst, teknisk infrastruktur, anleggsfase etc.</p> <p>7. Verdenshavsenteret/Havnelageret var med når planprogram og utredninger av alternativer ihht planprogrammet, men etter dette er de ikke lenger en del av detaljreguleringen. Områdeplanen regulerer Havnelageret og mulig plassering for akvarie/verdenshavsenter. Ref punkt over vil medvirkning for annen bruk av Havnelageret være områdereguleringens ansvar.</p> <p>Øvrige innspill er tatt til orientering og fulgt opp i planarbeidet og tett dialog med Dokken utvikling.</p>
--	--	---	---

<p>9</p>	<p>Helseverneheten, Bergen kommune, 05.02.2024</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Det er viktig at havnepromenaden er bred nok og utformet slik at den oppleves som reelt offentlig areal selv om det planlegges tidvis avsperring. For at havnepromenaden skal være attraktiv å bruke vil det også være viktig at den oppleves som trygg og åpen på kveldstid/når det er mørkt og det er lite til ingen aktivitet i kontor og laboratoriebyggene. 2. Påpeker at det ikke er lagt opp til å utrede helsekonsekvenser. Aktuelle tema for utredning av helsekonsekvenser er: <ul style="list-style-type: none"> ○ Støy, inkludert støy fra skip ○ Lukt/andre typer utslipp forurensning ○ Ekstra belysning ved lossing/lasting av skip og annet arbeid som pågår utendørs ○ Støy, støv og sikkerhet i anleggsperioden 3. For å legge til rette for best mulig støyforhold i den nye bydelen er det viktig at det sikres at det etableres tilkoblingspunkter for landstrøm. Dette vil bidra til å redusere støybelastningen fra skip som ligger til kai. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dette har vært et viktig tema i planarbeidet, og det er jobbet aktivt med utforming, for eksempel med plassering av korridor ut mot fasade i førsteetasje og med plassering av innganger. Belysning er et annet tiltak som skal inngå for å skape et område som oppleves som trygt på kveldstid. 2. I kapittelet Levekår og folkehelse i planbeskrivelsen redegjøres det for helsekonsekvenser av støy og lukt/forurensning. 3. Strøm knyttet til kai, deriblant landstrøm til skip, er en del av infrastrukturen som Bergen havn forventes å levere som del av leieavtale.
----------	--	---	--

10	Invest in Bergen, 05.02.2024	Ønsker medvirkningsprosesser rundt mulige «spin off» og synergier opp mot andre aktuelle kunnskapsmiljø i nærheten innenfor akademia og næringsliv.	Innspillet er tatt til orientering.
----	---------------------------------	---	-------------------------------------

11	Klimaetaten, 06.02.2024	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oppfordrer til dialog med FutureBuilt 2. Klimagassberegninger bør foreligge for ulike alternativ for nybygg og energiløsninger og bør veie tungt ved valg av alternativ. 3. Havnivåstigning og stormflo kan ha betydning for utforming av sjøfronten. Blågrønn infrastruktur med naturbaserte løsninger for overvannshåndtering bør være en del av klimatilpasningen av områdene mellom byggene, og øke det biologiske mangfoldet og bedre økosystemtjenestene i området. 4. ROS evaluere sammenfallende ekstreme værhendelser 5. Kartleggingen av energibehov og mulige energiløsninger bør ses i sammenheng med hele områdeplanen for Dokken, og ikke bare for Verdenshavsenteret O, Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet. Det oppfordres videre til at det vurderes nærmere mulighetene for sirkularitet og delingsløsninger for overskuddsenergi med det øvrige området på Dokken. Inkl. landstrøm til skip. 6. TEK17 krever at det for vesentlig endring eller rivning av bygninger eller deler av den, som overstiger 100 m2 BRA, skal utarbeides en avfallsplan og ombrukskartlegging, jf. §§ 9-6 og 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Innspillet er tatt til orientering, men det er ikke vurdert som aktuelt med FutureBuilt for dette prosjektet. 2. Det vil gjøres klimagassberegninger av bygget, men ikke som et utvalgsriterium mellom ulike alternativer 3. kap 5.5.2 ble supplert og det er utarbeidet en egen rapport med vurdering av havnivåstigning og stormflo. Overordnede prinsipper for blågrønn infrastruktur og terrenghøyder på Dokken behandles i områdeplanen. 4. kap 5.5.11 i planprogram er supplert og ROS utarbeidet ihht planprogram 5. Det har vært tett dialog med Dokken utvikling og vil være det videre i prosessen. 6. Dette er et krav i TEK og vil utarbeides ifbm byggesak.
----	----------------------------	--	--

		9-7. Å vurdere dette allerede i reguleringsplanarbeidet kan forenkle arbeidet senere i prosessen.	
12	LUKS (Leverandørens utviklings- og kompetansesenter), 09.01.2024	Innspill til varelevering, regelverk og trafiksikkerhet.	Innspillet er tatt til orientering.
13	Statsforvalteren, 25.01.2024	<ol style="list-style-type: none"> 1. Minner om vurdering av folkehelseperspektivet, jf. plan- og bygningsloven §3-1. 2. Positiv til at det vises havnepromenade med god bredde langs sjø og parkanlegg 3. For øvrig ingen særlige merknader til forslag til planprogram til konsekvensutredningstema og omfang på disse 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Planprogrammet suppleres for å spesifisere dette (se også punkt 9) <p>Øvrige innspill tas til orientering</p>

14	Visit Bergen, 03.02.2024	<p>Innspillet omhandler Verdenshavsenteret</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mener det er helt riktig at Verdenshavssenteret overtar Havnelageret og at dette må bli et landemerke med høye arkitektoniske kvaliteter. 2. Understreker viktigheten av aktiviteter som er tilgjengelige for alle, uavhengig av økonomisk status. Dette inkluderer gratis attraksjoner som havlekeplasser av høy kvalitet, samt andre fasiliteter som sitteplasser, bademuligheter og områder for aktiviteter. 3. Mener en viktig problemstilling for planarbeidet blir hvordan løse adkomst før kollektive transportløsninger er på plass (vurdere om det er aktuelt med midlertidige parkeringsplasser). 	<p>3. Adkomst før kollektive transportløsninger er på plass er beskrevet i mobilitetsrapport og i planbeskrivelsen.</p> <p>Øvrige innspill er tatt til orientering.</p>
----	-----------------------------	---	---

<p>15</p>	<p>Kystverket, 06.02.2024</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet har behov for egnet havn til sin virksomhet. Det er viktig at havnen har muligheter til å drive sikkert og effektivt. Effektiv havnevirksomhet er avhengig av en rekke faktorer, bl.a. arealtilgang, tilknytning til overordnet infrastruktur og kontinuerlig drift gjennom hele døgnet. God og effektiv tilførselsvei til havnene må sikres i det videre planarbeidet slik at havnenes funksjon som logistikk-knutepunkt og som attraktivt areal for nærings- og havnevirksomhet ivaretas 2. Skjerming mot støy (interessekonflikt med beboere) 3. Sikker og effektiv ferdsel for sjøtrafikken må ikke hindres. Brygger mv., som kan påvirke sikkerheten, ferdselen eller forsvars- og beredskapsinteresser i farvannet, krever tillatelse etter havne- og farvannslovens § 14. Bryggeanlegg bør planlegges på en slik måte at det unngås konflikt med bading og annen ikke-motorisert bruk av farvannet. 4. Etablering av tiltak i eller nær sjø kan få betydning for sikkerheten og fremkommeligheten og skal derfor inngå i utredningsarbeidet. Gjennom 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Detaljreguleringen regulerer kaiformål, med en havnefront som også skal brukes som havnepromenade. HI/Fdir regulerer for adkomst til kai for sine kjøretøy. 2. Støy fra tiltaket er redegjort for i egen rapport og i planbeskrivelse. Det har vært dialog med områdereguleringen, som gjør støyvurdering for hele området og som plasserer boligbebyggelse i området. 3. Tatt til orientering. 4. Planprogrammet vil suppleres med hvordan bruk av småbåthavn og testbasseng vil påvirke fremkommelighet og alminnelig ferdsel i farvannet.
-----------	-----------------------------------	---	--

		<p>planmedvirkningen vil vurderingen om hvorvidt planforslaget kan få vesentlige konsekvenser eller virkninger i farvannet, strandsonen eller havnene, være sentralt for Kystverket. De ber om at det vurderes om planforslaget vil ha konsekvenser for alminnelig ferdsel i farvannet.</p>	
16	Bergen Havn, 06.02.2024	<ol style="list-style-type: none"> 1. Likelydende for ORP, ønsker involvering, krav iht HFL§14: søknadsplikt for tiltak i sjø inn i bestemmelser 2. Det er viktig å ivareta daglig drift, flytting og tilrettelegging for alle havneaktivitetene i perioden frem mot 2035. Bergen Havn har blant annet behov for å beholde containeraktivitet og ro-ro-kai på Dokken Øst til 2035. Dersom det er nødvendig å fylle ut foreslått areal tidligere enn 2035, ser vi behov for at en ny ro-ro-rampe etableres i enden av utfyllingen og at kaien dermed fortsatt kan benyttes frem til 2035. 3. Ser store utfordringer med etablering av bybanebro og gang- og sykkelbro i foreslåtte traseer av hensyn til båttrafikk og at de beslaglegger store områder med kaiareal. 4. Ønsker å bli involvert 	<ol style="list-style-type: none"> 1-2. Opprettholdelse av havneaktiviteter under anleggsfase og tidlig driftsfase er redegjort for i rapporten <i>Anleggsfasen og mulig parallell havnedrift</i>. 3. Brokryssinger vurderes av områdereguleringsplanen. 4. Det har vært dialog med Bergen Havn og tema er koordinert med områdereguleringen.

<p>17</p>	<p>Byarkitekten, 09.02.2024</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Byformpolitikk: Bergen kommunes Arkitektur- og byformingsstrategi bør adresseres tydelig i planprogrammet og Konsekvensutredningen. De gjør spesielt oppmerksom på KPA §8.1.1 der det står at gjeldende arkitektur- og byformingspolitikk skal være premissgiver for planlegging og den arkitektoniske utformingen av alle nye tiltak. 2. Pionerrollen: Byarkitekten er positive til etablering og samlokalisering av HI/Fdir. på Dokken, samt muligheten for etablering av Verdenshavsenteret O i Havnelageret. Dette er et svært viktig prosjekt for et sentrumsområde under utvikling. Siden det er stor sannsynlighet for at reguleringsplanen for HI/Fdir. vedtas som første formelle plan i området, ser de at disse bygningene blir en tydelig pioner i området, og dermed en motor for byutviklingen av Dokken 3. Byarkitekten viser til at tema Byform og arkitektur i planen for HI/Fdir kun skal undersøkes mot Scenario - arealstrategi og ikke som et eget utredningsteama i Konsekvensutredningen. De anbefaler å ta med «Byform og arkitektur» som et tema som 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bergen kommunes Arkitektur- og byformingsstrategi er listet opp blant temaplaner/strategier som gir føringer i planprogrammet, og er redegjort for i rapport om Arkitektur og byform og i planbeskrivelsen. 2. Pionerrollen er omtalt i planprogrammet. Rollen vil utøves gjennom å være tidlig ute med investeringer i området, gjennom å definere Dokkens identitet, ved å være en sentral brikke i kommunens Havbysatsning, og gjennom å skape og fremme innovasjon i forskning og formidling. Det har vært flere arbeidsmøter med byarkitekten der bebyggelse og pionerrolle er blitt drøftet. 3. Arkitektur og byform er vurdert å være mest hensiktsmessig å drøfte opp mot planlagt byutvikling (scenario), og er derfor ikke utført etter KU-metodikken som ikke tillater å basere seg på en strategi (arealstrategien), men krever en vedtatt plan. Tema Landskap/
-----------	-------------------------------------	--	--

		<p>skal konsekvensutredes, på lik linje som områdeplan for Dokken sør. Disse to planprogrammene bør samkjøre temaoverskriftene knyttet til Landskap, byform og arkitektur. De anbefaler følgende inndeling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Landskap • Byform og arkitektur <p>4. Foreslår følgende supplering til punkt 5.4.1 i planprogrammet (i kursiv):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tiltakenes omfang med inndeling i volumer (høyder og bredder), påvirkning på siktakser, <i>opplevelseskvaliteter med tanke på tilrettelegging for aktive 1. etasjer, planlagte utearealer, kaifront og dens tilgjengelighet, veifinning, samt blågrønne strukturer.</i> • Nybygget sett i sammenheng med Havnelageret og <i>tilliggende byrom.</i> <p>Innspillene ovenfor gjelder også for saker som skal utredes under kapittel 5.6.1</p> <p>5. Byarkitekten mener at de to alternativene ikke i tilstrekkelig grad viser hvordan det arkitektoniske grepet kan bidra til hvordan bygget skal fungere som en pioner i byutviklingen, og hvordan bygningene kobler seg godt til byveven. De er opptatt av</p>	<p>bylandskap er utredet etter KU-metodikk.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Innspillet er tatt til følge 5. Innspillet er tatt til orientering og tema er drøftet med byarkitekten i flere dialog- og arbeidsmøter. 6. Forslagsstiller har vurdert at prosjektet ikke er aktuelt for FutureBuilt. 7. Formingsveileder er utarbeidet 8. Byarkitekten har vært involvert i prosessen.
--	--	---	--

		<p>hvordan alternativene bygger opp under en flott og lesbar identitet forankret i et godt forsknings- og læringsmiljø, samtidig som det bør bidra til bydelskvaliteter ved å koble seg på byveven. Byarkitekten ber derfor om en tydeliggjøring av valg av alternativer opp mot potensialet for å bli en viktig pioner for fremtidsbydelen Dokken.</p> <ol style="list-style-type: none">6. Oppfordrer til en FutureBuilt-prosess7. Anbefaler at det utarbeides en formingsveileder8. Ønsker å bli involvert	
--	--	---	--

<p>18</p>	<p>Vestland fylke, 12.02.2024</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etablering av Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet på Dokken er en del av Havbyen Bergen som har stor regional interesse, og er ei satsing Vestland fylkeskommune ynskjer å støtte opp om. 2. Mål og visjonar, nedfelt i dei to strategiane for vidare utvikling av Dokken, må vere førande for plangrep og kvalitetar i detaljreguleringsplanen. 3. Havnelageret med bunkeren er begge kulturminne av vesentleg regional interesse, og det er positivt at ein tek utgangspunkt i gjenbruk av eksisterande bygningsmasse. Ein transformasjon av anlegget må ivareta bunkeren og dei karakteristiske trekka ved Havnelageret. 4. Vestland fylkeskommune legg til grunn at hovudløyising for veg og trafikk, kollektivtransport, sykkel og gange vert utgreidd og fastsett i områdeplan for Dokken sør, og at den overordna planen vert premissgivande og set rekkefølgjekrav for detaljreguleringa. Trafikksystemet i dei to planane må vere samstemt, og til ei kvar tid vere tilpassa dei utviklingstrinna og den trafikken som planane fører med seg. 	<p>1-2. Tatt til orientering.</p> <p>3. Havnelageret inngår i områdereguleringen, og bruk og evt endringer/påbygg avklares der. Detaljreguleringens påvirkning på Havnelageret er omtalt i planbeskrivelsen.</p> <p>4. Tett samarbeid og koordinering med ORP er en forutsetning. Det er hensikten at detaljreguleringen har samme fremdrift som områdereguleringsplanen frem mot offentlig ettersyn, men det åpnes for at detaljreguleringen kan vedtas før områdereguleringen, såfremt vesentlige avklaringer foreligger. Detaljreguleringen regulerer en midlertidig adkomst for alle trafikkantgrupper, som vil være en trafiksikker løsning frem til permanent løsning, som reguleres av områdeplanen, er etablert.</p> <p>Planprogrammet er oppdatert iht. konkrete innspill til kap. 5.5.6, 5.5.8 og 5.6.4., og tema er utredet i mobilitetsrapport og omtalt i planbeskrivelse.</p> <p>5. Det har vært dialog med fylkeskommune gjennom en arbeidsgruppe for kollektivløsning før bybane på Dokken. Det har ellers vært tett dialog med</p>
-----------	---------------------------------------	--	---

		<p>Attraktive og trafikksikre løysingar for mjuke trafikantar og kollektiv gjennom heile utviklinga av Dokken er avgjerande.</p> <p>5. Det er vesentleg at det vert lagt til rette for medverknad og tilstrekkeleg tid i framdriftsplanen til forankring både mellom kommunen og sentrale regionale og nasjonale aktørar, og internt i organisasjonane. Dette er avgjerande for å redusere uvisse slik at planen kan realiserast.</p>	<p>områdereguleringen, som regulerer trafikksystemet i sin helhet.</p>
--	--	---	--

19	Statens vegvesen, 09.02.2024	<ol style="list-style-type: none"> 1. Statens vegvesen vil understreke at det er i arbeidet med områdeplanen de overordnede premisene for detaljreguleringen skal avklares. Dette gjelder spesielt sikring av areal til framtidig kollektivsystem, gang- og sykkelakser og rekkefølgekrav. 2. Planavgrensning: Statens vegvesen støtter forslaget til planavgrensning. Den sikrer at nødvendig infrastruktur og kobling mot eksisterende by kan bli ivaretatt. 3. Planprogram: Statens vegvesen anbefaler at all biltilkomst til området må skje fra rv/fv O.J. Brochs gate altså fra sør fram til området er ferdigutbygget. De vil fraråde at rv 555 Torborg Nedreaas gate får økt belastning, da denne vegen har en viktig overordnet funksjon. Dette må utredes i planarbeidet i tråd med planprogram kapittel 5.5.7. 4. Mobilitet: Det må redegjøres for hvordan det skal sikres trygg og attraktiv mobilitet for de ansatte i alle faser. 5. Logistikk til og fra bygg: Trafikksikre løsninger for renovasjon, varelevering, utstyr til tokt ol må vurderes tidlig i planleggingen. Løsningene må fungere i tett by med framtidig skoleveg, uteområder osv. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Det er tett dialog og koordinering mellom detaljreguleringen og ORP. 3-7. Detaljreguleringen regulerer en midlertidig adkomst for alle trafikkantgrupper, som vil være en trafiksikker løsning frem til permanent løsning, som reguleres av områdeplanen, er etablert. Tema er utredet i mobilitetsrapport og omtalt i planbeskrivelse. <p>Ellers er innspill tatt til orientering.</p>
----	---------------------------------	--	---

		<p>6. Utbyggingsrekkefølge: Rekkefølgekrav må sikre at tiltak knyttet til trafiksikkerhet, framkommelighet m.m. blir gjennomført. Rekkefølgekravene må avklares på overordnet nivå i arbeidet med områdeplan for Dokken sør.</p> <p>7. Generelle krav til planarbeid: Virkningene for vegtransport og vegnett må utredes og framkomme tydelig av planbeskrivelse, risiko- og sårbarhetsanalyse og eventuell konsekvensutredning. Dette gjelder generelt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - trafiksikkerhet for ulike trafikantgrupper - adkomstløsninger - forventet trafikkmengde og kapasitet på vegnettet - trafikkmønster og reisemiddelfordeling - parkeringsdekning og -behov - framkommelighet for ulike trafikantgrupper - ivaretagelse av ovennevnte hensyn i anleggsperioden <p>Eventuelle konsekvenser for utvikling, drift og vedlikehold av vegnettet og for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, universell utforming, trafiksikkerhet og framkommelighet må også utredes. For mer utfyllende informasjon om utredningskravene viser vi til Statens vegvesens håndbok V744.</p>	
--	--	--	--

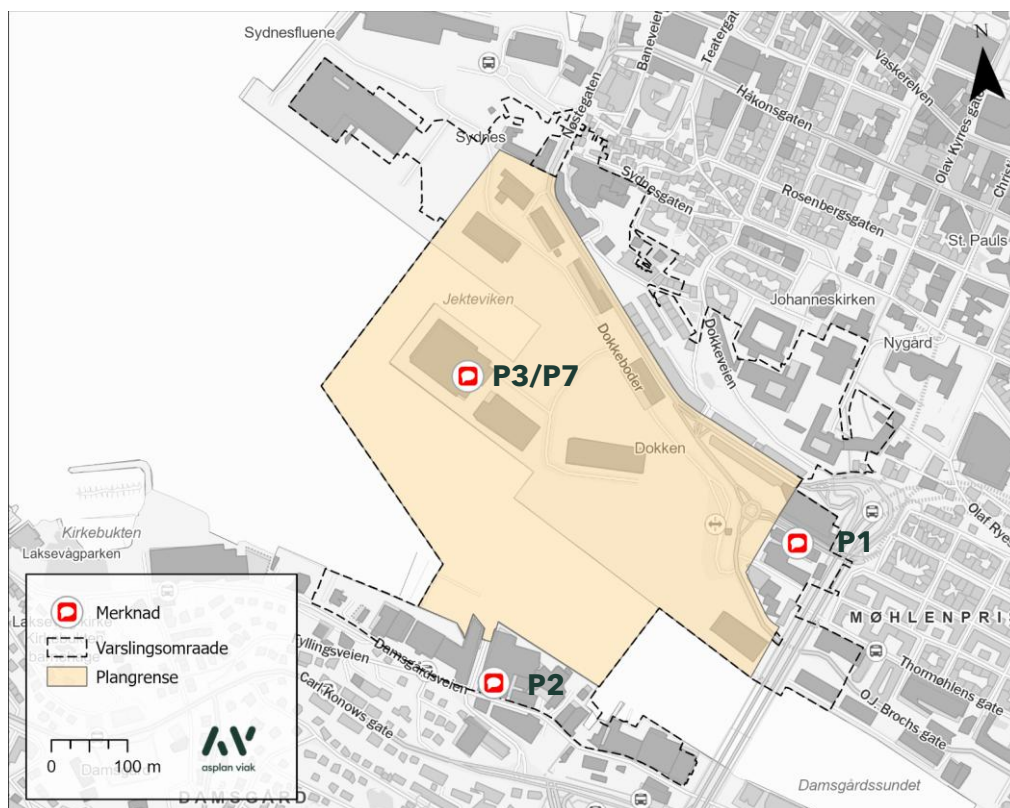

		8. Videre planprosess/medvirkning: Statens vegvesens uttalelse til varsel om oppstart er ikke uttømmende. Når et planforslag blir lagt ut til offentlig ettersyn, vil vi kunne komme med ytterligere innspill og merknader.	

Merknadskart

Marker planavgrensningen med en farge og varslingsområdet med en annen, på basiskart. Marker og påfør adressen til de som har sendt merknader.

Kartet viser private innspill med adresse innenfor varslingsgrensen.

P1 Falcogaarden, O.J. Brochs gate
16. gnr 164/235, 236 og 1463

P2 Frydenbø eiendom,
Damsgårdsveien 131 og 135

P3 Malin Lennström-Örtwall
Billedkunstner & gartner. Bergen
ateliergruppe.

P7 Sabine Popp, Dokkeskjærskaien
1 (Havelageret)